

közvetlen utasítására megváltoztatták. Sejusa később különböző kormányzati pozíciókat töltött be, és magas rangot ért el a hadseregben. Mivel nem tudott leszerelni, továbbra is a katonai törvények vonatkoztak rá, és Museveni ellenőrzése alatt maradt.

„Olyan volt, mintha az ember egész életét egy koporsóban élte volna le”, mondta Sejusa, amikor megkérdeztem tőle, mit érzett ezzel kapcsolatban. „Megvitattuk ezt a hadvezetésben”, tette hozzá. A tisztek azt kérdezték egymástól: „Meddig mehet ez így? Ez az, amiért harcoltunk, ezért szabadítottuk fel az országot?” De aztán, mondta, megszólalt egy másik belső hang is: „És hova fogsz menni, ha kilépsz? [Az elnök emberei] követnek majd mindenhol. És családod is van. Nekik is árthatnak...”

Miután Sejusa úgy döntött, hogy az Egyesült Királyságban marad, ugandai ügynökök követték őt, ezért a tábornok most a Scotland Yard védelme alatt áll. Eközben Ugandában a munkatársai közül négyet tartóztatták le és vádolták árulással, valamint több száz, az otthona környékén élő falusit fogtak el és börtönöztek be ugyanezzel a váddal. Ha elítélik őket, akkor akár mindannyian halálbüntetést kaphatnak. Sejusa tizenéves fiát kivették az ugandai bentlakásos iskolából, miután egy éjszaka banditák próbálták átvágni a kerítést, és az igazgatóság azt mondta, hogy nem tudja garantálni a fiú biztonságát. Sejusa felesége kétszer is kis híján meghalt autóbalesetben, a tábornok testvérét pedig 2013 novemberében holtan találták egy gátnál. Sejusa meg van győződve arról, hogy ezeket az eseményeket éppúgy a kormány szervezte, mint ahogy Nebanda halálát.

Hogy a demokrácia vajon gyökeret ver-e valaha is egy olyan országban, amelynek ilyen brutális politikai kultúrája van, az döntő mértékben fog függeni attól a támogatástól, amit az FUF és mindazok, akik továbbra is küzdenek az igazságért Ugandán belülről, illetve az Egyesült Államoktól és más olyan külföldi hatalmaktól kapnak, amelyek közül néhány éveken át hozzájárult ahhoz, hogy életben tartsák Museveni hamis demokráciáját. 2012-ben a Világbank és számos európai ország a rezsim korrupciója miatt csökkentette az Ugandának adott támogatást.

2014 februárjában Obama elnök kiadott egy nyilatkozatot, amely arra figyelmeztet, hogy a homoszexualitást keményen büntető törvény hatályba lépése sértené az USA és Uganda kapcsolatát. Museveni aláírta a törvényt, majd kijelentette, hogy ha az Egyesült Államokkal nem tud, akkor majd „Oroszországgal fog együttműködni”. Uganda közelmúltban feltárt olajmezői egyébként is hamarosan csökkenthetik vagy akár meg is szüntethetik a külföldi támogatás iránti igényt.

Ha Obama valóban támogatni akarja az emberi jogokat, akkor minden lehetőséget fel kellene használnia arra, hogy támogassa az ugandaiak jogait. A hidegháború alatt Amerika megtette ezt a kelet-európaiakért, ma pedig tartozunk ugyanezzel az ugandaiaknak, különösen azért, mert olyan sokat használtak fel a mi pénzünkéből arra, hogy elfojtsák az összes Museveni hatalmának lazítására irányuló belső demokratikus kezdeményezést.

(*The New York Review of Books*)

Laila Lalami¹⁶

Az ajatollah vendégei

Hooman Majd: 'The Ministry of Guidance Invites You to Not Stay' An American Family in Iran (Doubleday, 2013, 272 oldal) című könyvének bemutatása

Ha valaki úgy ír a szülőhazájáról, hogy közben egy másik országban él, az óhatatlanul kérdéseket vet fel a szerző hazájához való kötődésével kapcsolatban. Miért írta ezt, és miért épp így írta? Kinek írta? Mi volt ezzel a célja? Humen

---

16 Laila Lalami marokkói-amerikai író. Első könyve, a rövidebb írásokból válogatott *Hope and Other Dangerous Pursuits* 2005-ben jelent meg; azóta hat nyelvre fordították le. *Secret Son (Titkos fiú)* című első regényét 2009-ben adták ki, új regénye, a *The Moor's Account (A mór beszámolója)* pedig előreláthatólag 2014 szeptemberében fog a könyvesboltok polcaira kerülni.

Medzsd iráni-amerikai újságíró is szembesült ilyen vádakkal egy teheráni utazása alkalmával, amikor a Kulturális és Iszlám Útmutatási Minisztérium egyik alkalmazottja minden kertetés nélkül azt mondta neki: „Lehet, hogy iráni útlevele van, de ez még nem jelenti azt, hogy csak úgy idejöhet, aztán akármit írhat, amit akar, miután elment.”

Részben azért, hogy szélesebb perspektívára tegyen szert szülőhazájáról, a Brooklynban élő Medzsd amerikai feleségével és újszülött kisfiával együtt felkerekedett és Iránba utazott, hogy családjával egy éven át Teheránban éljen. A *'The Ministry of Guidance Invites You to Not Stay' An American Family in Iran* („Az Útmutatási Minisztérium örömmel látná, ha nem maradna.” Egy amerikai család Iránban) erről az egy évről; arról a 2011-es esztendőről szól, amit Medzsd azzal töltött, hogy felelevenítse kapcsolatait a szülőhazájával, amit még kisgyermekként hagyott el, amikor apját, a hivatásos diplomatát külszolgálatba helyezték.

Teheránba érkezésük után a barátok és a család segítségével Medzsd és felesége, a jog oktatóként dolgozó Karri hamarosan talál egy lakást, bekötik az internetet, felfogadnak egy bejárónőt, biotermékeket vásárolnak és általában véve élnek egy középosztálybeli család életét. Ezt az életet azonban korlátok közé szorítják az Iszlám Köztársaságban érvényben levő politikai és társadalmi szabályok. Medzsd úgy érzi, hogy nem dolgozhat szabadon, illetve – családi kötelekeire való tekintettel (házasság útján rokonsági kapcsolatban áll a korábbi iráni elnökkel, Mohamed Khatamival) – nem írhat kritikus hangon Iránról. Figyelmeztetésben részesül a Gasht-e Ershad, az iráni erkölcsrendőrség részéről, mert a felesége egy rövid, bő inget viselt a vallási előírásoknak megfelelő hosszú felöltő helyett. Az Egyesült Államok, az Európai Unió és az ENSZ által kiszabott gazdasági szankciók további nehézségeket okoznak, amiket saját bőrén is megtapasztal. Amikor egy rövid nyaralás alkalmával Teheránból Jazd városába szeretnének utazni, nem tűnik bölcs döntésnek, hogy repülővel menjenek, mert – írja Medzsd – Iránnak „a forradalom óta eltelt időben nem igazán nyílt módja arra, hogy modernizálja a polgári légi-

flottáját.” Ezenkívül hiány mutatkozik importgyógyszerekből, ami pedig hozzáférhető, annak az ára magasabb annál, amit az irániak legtöbbször meg tudna fizetni.

Am az irániak nagyfokú találekonyossággal viszonyulnak a vallási szabályokhoz, és a nemzetközi szankciók közepette is büszke rugalmasságról tesznek tanúbizonyságot. Ha az Iszlám Köztársaság tiltja az alkohol eladását a muzulmánoknak, akkor a muzulmánok megveszik azt a pult alól keresztény és zsidó honfitársaiktól. Ha a mollák felöltök viselésére kötelezik a nőket, akkor a nők divatos és testhezálló ruhákká alakítják ezeket a ruhadarabokat. Ha az előregedett repülőgépek miatt nem merik megkockáztatni a repülést, akkor Medzsd és családja autóval utazik Jazd városába.

Kétségtelenül érdekesek Medzsd anekdotái a teheráni életéről, de mégsem többek anekdotáknál. Érezhetően küszködik, hogy megtalálja azt a narratív szálát, ami egybefüggő történetté köti össze őket, élénk karakterekkel és egységesítő témákkal. Találkozásait a hétköznapi irániakkal, történjék az kávéházakban, üzletekben vagy a tömegközlekedési eszközökön, olyan szélesebb kulturális és politikai következtetések levonására használja, amit az egyéni tapasztalat nem tudna igazolni.

Az egyik oka ennek az lehet, hogy Medzsd nem fontolta meg eléggé azt, hogy az átlagolvasóknak vagy a szakértőknek szánja-e a könyvét. Az olvasó megtalálhatja olyan egyszerű és majdhogynem közismert vallási kifejezések meghatározását is, mint például a *halal* (az iszlám előírásoknak megfelelő étel) vagy a *Ramadán*. Ugyanakkor hiányoznak olyan „ködös” politikai kifejezések definíciói, mint például a reformistáé. Vajon mire gondol például, amikor egy politikusra „hírhedten liberális reformistaként” utal? Nem sikerült igazán tökéletesre Neda Szalehi Aga-Szoltán bemutatása sem. (A 26 éves teheráni egyetemista lányt a 2009-es választások utáni tiltakozások közben lőtte le egy orvlövész. A később politikai ikonná vált lány halála nagyban hozzájárult az ellenzéki Iráni Zöld Mozgalom formálódásához.)

A fentiek ellenére Medzsd lelkes és intelligens megfigyelője az iráni politikai életnek,

memoárja pedig szülőhazája iránti nosztalgiával teli – egy olyan ország iránt, amit egyértelműen szeret, de ahol időnként még mindig úgy érzi magát, mintha nemkívánatos személy lenne.

(*The New York Times – Sunday Book Review*)

Gary Anderson¹⁷

Az ifjú Churchill és a tálibok

Con Coughlin: Churchill's First War: Young Winston at War with the Afghans (Thomas Dunne Books, 2014, 320 oldal) című könyvének bemutatása

Főellenségét, Adolf Hitlert kivéve talán nem is volt olyan vezető politikus a 20. században, aki annyi frontvonalbeli harcot látott, illetve élt volna át, mint a fiatal Winston Churchill. Con Coughlin kiváló új könyve az ifjú Winston első igazi csatájának krónikája, és emellett azt vizsgálja, hogy milyen hatással voltak az átélt tapasztalatok a Brit Birodalom történetének egyik legnagyobb vezetőjére.

Churchill már életének korai szakaszában megtervezte a jövőjét, és legendás céltudatosságával később elérte, sőt meg is haladta ambícióit. Addig azonban számos nehézségen és csalódáson kellett úrrá lennie. Az első ilyen kihívás a szülői felelőtlenség volt. Randolph és Jennie Churchillt a legnagyobb jóindulattal sem lehetett volna mintaszülőknek nevezni. Mindketten sorozatos házasságtörők voltak, az idősebb Churchill pedig elherdálta a családi vagyont szerencsejátékokon és „egyéb földi örömeikön”. Amikor Randolph-ot 46 éves korában elvitte a szifilisz, az ekkor húszéves Winston ígéretes politikai jövője és a családi vagyon egyaránt szertefoszlani látszott. Ennek ellenére a kis Winston imádta a szüleit, és apja

elhunyta után is támogatta anyját, egészen az asszony haláláig.

Winston apja táplálta fiának azt a vágyát, hogy katona legyen belőle, bár korántsem ugyanabból az okból, ami Winstont a katonai karrier irányába terelte. Randolph úgy gondolta, hogy a fia nem különösebben éles elméjű, és a katonai pályán kívül nemigen akad olyan szakma, amiben megállná a helyét. Az ifjú Churchill valóban meglehetősen közepes tanuló volt, egészen addig, amíg be nem került a híres Sandhurst Katonai Akadémiára. Apja akarata ellenére lovassági tisztnek jelentkezett. Mint általában, az idősebb Churchill most sem a fia jóléte miatt aggódott, hanem a lovak árát sokallta (ekkoriban ugyanis a fiatal lovastiszteknek a saját vagy a családjuk költségén kellett gondoskodniuk a lovaikról).

Churchill végül a brit birodalom egyik legjobb lovasezredéhez, a 4. Huszárezredhez (4th Queen's Own Hussars) csatlakozott, ahol kiváló fiatal tisztnek bizonyult. Teljesítette a feladatait, és már-már a kegyetlenségig agresszív volt a lovaspólóban. Ugyanakkor a hadsereg csak eszköz volt ahhoz, hogy a fiatal Churchill elérje a célját. A közvetlen és társaságkedvelő külső alatt az egyik leghidegebb és legszámítóbb eleme rejtőzött azok közül, amit a Brit Birodalom valaha is kitermelt magából.

Ha egy fiatal viktoriánus férfi a politikában akart karriert csinálni, a katonai dicsőség szükséges lépcsőfoknak számított. Churchill pedig született politikus volt: szüksége volt a háborúra és a dicsőségre, hogy feltornáshassa magát a ranglétra következő fokára. Churchill ezredét azonban a gyarmati India egy viszonylag csendes szegletébe vezényelték. A nyugalmas beosztás zsákutca volt az ambiciózus fiatalember szempontjából, ezért minden erejét latba vetve lobbizott, hogy legalább egy kisebb háborúban részt vehessen. Ilyenekből pedig sok volt Viktória királynő egész világra kiterjedő birodalmában, így minden reménye megvolt arra, hogy terveit egyszer valóra váltsa. Addig is igyekezett produktívan tölteni az idejét Indiában. Ha épp nem volt szolgálatban vagy nem játszott lovaspólót, történelmi tárgyú és klasszikus könyveket olvasott. Azokban az időkben teljesen elfogadhatónak számított, hogy

---

17 Gary Anderson az Egyesült Államok Tengerészgyalogységának nyugalmazott ezredese. Jelenleg a George Washington Egyetem keretén belül működő Elliot School of International Affairs docense.